

הרב סיני מלוביזקי

ברוקלין, נ.י.

היתר שהותם לנרם של איש ואשה האסורים להתייחד על סמך מצלמות המפקחות

שבמקומו, ומבלי שום מניעה, על כל המתרחש באתר היחוד כל זמן שהותם שמה לברם, וב) גם ברור להם שכל תנועותיהם במשך יחודם רשומים על סרט הנשאר לחזות עליו בעתיד. רביעית, שאין למתייחדים שליטה על פעולות הווידאו.

כהיום יום משתמשים בטכנולוגיה זו כשמירה יעילה לכל מיני אבטחה וזהירות ואפילו הסודיות ביותר. עין זו גודרת בפני הבא במחותרת כמו בעד לסטים מזויין, משמשת כשר בית הסוהר, וכל עבריין יודע להזהר מלהתפס בפשע בגלל האשמה ממכשיר זה. צא ולמד כמה נסתייעו בקיץ של אשתקד במצלמות אלו לגלות תוך זמן קצר את עקבותיו של הילד לייבלי קלעצקי הנעלם ולעצירת רוצחו. משתמשים בני הבית בכלים הללו כדי לפקח על הוריהם הישישים הגרים לברם, בבתי חולים להביט על הצמודים למטתם, וכנהנה. בכל העיירות הגדולות באמריקה הצפונית, בארץ ישראל ובאירופה, כמעט שבימינו כבר אין לך איזה משרד ראוי לשמו, בנין ציבורי, בנין מגורים גדול, ישיבה או בית חינוך לבנות, האָטעל, פּאַרק או פּאַרקִינג לָאָט, מושב זקנים, אולמי שמחות ורובם של בתי הכנסיות הגדולות, שאינם מצוידים במערכת עינים הצופיות הללו.

אם יצא דינו של מכשיר זה כשמירה

בעזרה שי"ת, שלהי סיון תשע"ב מוגש לפניכם משא ומתן¹ של הלכה הנוגעת יום יום למספר גדול של יהודים כשרים המתנקשים בבעיות יחוד לפי סדרי החיים בימינו אלו, הן בבתי הן במקומות עבודה, ומצופה שהקוראים – בני תורה ואשר בהלכות יחוד יש להם יותר מידיעה שטחית – יגיבו בסיוע ברור דין ה"סורוועילענס קאַמעראַ" (ה"עין המפקחת") כהיתרו או לאו כשמירה לענין יחוד.

כל הנדון כאן הנו – כמובן – רק בארבעה תנאים הללו: ראשית, שמערכת הצילומים פועלת כל זמן היחוד בלי הפסק שיעור ביאה. שנית, שהבטת המכשיר מקיפה את כל שטח אתר שהותם ביחד, דהיינו שאין שם איזו פינה המוסתרת מאותה העין. שלישית, שהמתייחדים יודעים שהנם תחת השקפה מתמדת, בבחינת "עין רואה... וכל מעשיהם בספר נכתבים". דהיינו, א) שבכל משך זמן היחוד משרדת המצלמה לחוץ את כל מה שקולטת (למשל: למשרדו של המעביד, למשגיח על המתייחדים, למפקח על בטחון המשתמשים בעלעוועיטאַר ובפרוודורים, וכהנה), כלומר שמישהוא בחוץ משקיף – או בידו להשקיף, וכבר הסכימו הפוסקים ששמירת יוצאים ונכנסים מועלת ואין זקוקים לשמירה מתמדת ורצופה² – על הסקרין

1 השאלה הופנתה לראשונה בטבת שנה זו לגאון בעל שבט הלוי שליט"א (ועדיין לא קבלתי מענה), ולאח"כ לעוד כמה יושבי על מדין בבאָראָ-פּאַרק.

2 בדין שמירת היין ממגע גוי משנה שלמה היא בע"ז ס"א. "ואין השומר צריך להיות יושב ומשמר, אע"פ שהוא יוצא ונכנס מותר". ובר"ן שם ס"א: ד"ה תנו רבנן "ממונה... ואינו בא לשעה קבועה על כך, הלכך כל שעתה ושעתה מיסתפי השתא אתי" וכן הוא שם בשלה"ג בשם תוספות ר"ד ד"ה פיסקא, וכן נפסק בשו"ע יו"ד סקכ"ט ס"א. וראה בשו"ת פנ"י י"וד סכ"ו. והתוי"ט באהלות פי"ח מ"ח בשם הר"ש בשמירת עבד או אשה לגבי מדורות הגוים מדמהו לשמירת היין. וכמה מדיני היחוד בין איש לאשה מיוסדים על דיני יחוד הגוי עם יינו של ישראל כמבואר להלן בהערה 5.

משמירת כלה על חמותה או שתי יבמות זו על זו, וכל מי שמח לו בקדקדו יסכים שהמתייחדים ימשלו ביצרם בידעם שהנם תחת פיקוח תמידי של כלי זה אשר לא יעף ולא יגע, לא ינום ולא ישן. אלא שהלכות מעין אלו אינן נחלטות לפי מושכל ראשון. ברם, עסקינו כאן בטיבם של כלים הללו לגבי איסור יחוד מיוסדים על הגמרות ודברי הפוסקים הראשונים והאחרונים כדיני הפתח הפתוח לרשות הרבים, השמירה מחמת לשון התינוקת הדברנית, ויתר אופני היתרי היחוד שבשלחן ערוך אבן העזר סימן כ"ב. וכן בהשוואת הפוסקים⁵ דיני היתרי יחוד איש ואשה לדין היתר חביות היין הפתוחות שהישראל יכול לראותם דרך נקבים שבדלת, דין היתר היין במרתף שנמצא הגוי בתוכו – ואף בדלת נעולה – אם נתפס עליו כגנב⁶, ודין הגוי המירתת מחמת הסדק שבדלת⁷, ודין היתר היין כשיש ארובה שבין הישראל הדר בעליתא ויינו בתחיתא בדירתו של הגוי⁸.

הגונה לגבי איסור יחוד, יכול הוא לשמש כפתרון מצוין להרבה בעיות מסובכות בשאלות תכופות בעניני יחוד: במקומות עבודה, בבתי שבוים, בילדים חורגים ומאומצים, בטלטולי גבר למרחקים להביא טרף לביתו וחפץ הוא להתנהג כהלכות גוברין יהודאין, בנסיעות ארוכות בקאר סערוויסעס ואפילו מחוץ לעיר ואפילו בלילות, בביקורים אצל רופאים, באשתו משותקת כשומרת עליו, לגברים הקבועים בקעמפס של נערות אשר לפעמים אין נשותיהם עמהם³ וכיוצא בו לנשים השוהות בתוככי קעמפס של נערים (ולקעמפערס הרי אין היתר של אשתו משמרתו) אשר תכופות אין להם דין בעלה בעיר. וכהנה וכהנה, ואטו כי רוכלא נחשיב וניזיל? תן לחכם ויחכם עוד⁴.

מושכל ראשון הוא שבודאי לא תהא שמירה זו גרועה – לפי אורח החיים והמשפחתי שבימינו – משמירת פתח פתוח או

3 שמה שאין נאמנות לשומר קבוע – ואפילו חסיד שבחסידים – בחצר שיש בו נשים הוא מחמת דין אין אפוטרופוס לעריות, וחוששים אנו שמה ילקלו עם השומר, כמבואר בשו"ע אבהע"ז ס"ב ס"ו. ובנדון דידן הרי לא שייך חשש זה.
4 עם תום עריכת השאלה שמעתי שכמה מהענינים כבר נדונו ברבים לגבי פיקוח כזה במחלבות. עדיין לא ראיתי מהם דבר ולא חצי דבר, ומן הסתם כבר נתחווירו כמה מהנקודות שבנדון דידן. בכל אופן, אין ביהמ"ד בלא חידוש ומשנה לא זה ממקומה.

5 בשו"ת רשב"א סימן אלף רנ"א לגבי הגפת דלתות דבעינן תרעא טריק (מביאו הבי"ב באבהע"ז סימן י"א כלפי להוציאה מחמת קול דבר מכוער, והוא גורס תרעא טריד), מדמה שמירה מייחוד האשה לשמירת יחוד הגוי עם היין כדי להתירו מחשש מגעו. ובאבהע"ז סקמ"ח ס"ב לגבי שמירה ביחוד עם גרושתו בהגהת הרמ"א לפי הבי"ב שם בד"ה ויכול, לפי תשובת הרשב"א בסימן אלף רמ"ג: לענין שמירת יוצא ונכנס. הרדב"ז בח"א סקכ"א מביא את הרשב"א (בטעות צוין שם לסימן תרנ"א, צריך לגרוס רנ"א) לגבי יחוד, וכן הוא בשו"ת הראנ"ח סצ"א. המקנה לקדושין פ"א. ד"ה רש"י ד"ה לגבי בעלה בעיר בידעת שהוא מפליג. ובעזמ"ק ס"ב ס"ג "...רק עצה טובה, וכמ"ש הט"ז שם (יו"ד סקנ"ג לגבי מסירת בהמה לגוי) לגבי מגע גוי של היין". ושם כלפי ספק אם הקטנה יודעת טעם ביאה משווה לה לריש חולין שיוצא ונכנס נדון כשומר, בד"ה מ"ש שם: עוד מצאתי אודות יחוד בלילה, ובס"ט לגבי פתח פתוח, וכן עוד כמה פעמים באותו סימן משווה הוא דין שמירה מיחוד איש ואשה ליחוד הגוי עם היין.

ואף כי הערך ש"י לאבהע"ז ס"ב ס"ט ד"ה הרשב"א (לענין אנשים מבנים ונשים מבחורין) מחלק בין מירתת של הגוי מפחד הישראל המעבירו לייחוד של ישראל שאינם נחשדים, איננו מערער על הדמיון בין יחוד הגוי עם היין לאיסור יחוד איש עם אשה האסורה עליו. אמנם ראה שו"ת מהרי"ל דיסקין קונטרס אחרון עמוד פ"ג אות ר"ו מגמרא כתובות וראיה משלשה בדרך.

6 ביו"ד סקכ"ח ס"ג וס"ה.

7 בהגהת הרמ"א שם סקכ"ט ס"ה בשם המרדכי בע"ז ס"א. ד"ה כתוב בספר התרומה.

8 יו"ד סקכ"ט ס"ט: "בית שיש לישראל בו יין וגוי דר למטה וישראל בעלייה וארובה מהעלייה (הוספת הרא"ש לגמרא ע"ז ע. : ההוא חמרא... דהוה דייר ישראל בעליונה ועכו"ם בתחתונה... "והיתה ארובה בעליה שרואין בה לבית" וברמב"ם ליתא) לבית (בתה"ב בית החמישי שער ד (נ"ו). "וכגון דאיכא בועא (סדק) בעליתא ומצי למיחזי לכוליה חמריה..." וכן הביאום הבי"ב ביו"ד סקכ"ט ד"ה בית (רט"ו). והש"ך שם סקכ"ב) ויצאו שניהם וחזר הגוי וסגר הפתח ואח"כ בא הישראל, אע"פ שאין לישראל מעבר אלא דרך הבית ואי אפשר שלא יראנו, הרי היין הפתוח בהיתרו".

מדובר על ארובה המאפשרת את הפיקוח על היין, אז מה לי פתח או חלון או ארובה או וידיא? העיקר הוא שההבטה שמבחוץ ובאיזה שהוא אופן, תעצור את המתייחדים.

ומכשיר זה שאנו דנין בו הרי עדיף הוא הרבה מהפתח והחלון הפתוח אשר המתייחדים רק חוששים שאולי יתפסו בקלקלתם, כלומר אולי עוברים כעת אנשים רבים ברחוב אולי לא. ואם תמצא לומר שברור שרבים מסתובבים בחוץ, אולי יביטו פנימה אולי לא. ואפילו אם תמצא לומר יביטו ואף יעצורו כדי להסתכל, שמא יתפסו ושמא לא יתפסו ויצליחו במזמתם. ועם כל זה דנין אנו את הפתח או את החלון כתריס נגד יצרם, קל וחומר שתחת הקלטת הווידיא – שכל כולו הושתל רק כדי לאפשר את הפיקוח שמבחוץ בכל עת ועונה – שאין זה בגדר ספק אלא ברי מוחלט! שהרי פועל הוא מבלי הפסק.

ואולי אף שבויה אשת כהן תדון כטהורה אם היתה כל זמן שבייתה תחת פיקוח כזה. ואולי עוד יותר על כן: שאף לאחר קנוי גמור ובעדים, אם נתייחדה – ואפילו ברצון – עם אותו החשוד בחדר סגור על מנעול ובריח, אלא שהקלטת אותה הכלי מוכיחה לאחר כן שלא נטמאה, לא זו בלבד שלא תשתה, אלא שמותרת היא לבעלה, ואפילו אם כהן הוא. שהרי מעולם לא היתה כאן "סתירה". וכי היכן ומתי "נסתרה" אתו? הלא הכל גלוי וידוע... אין עסקנו כאן בכשרות השבויה או הסוטה, ולא באו משלים אלו אלא א) בכדי לסבר את האוזן ולהבליט את תוקפה של טעכנאָלאָגיע זו לענין ההיתר המבוסס על הדין שאם בשעת יחודם ניתן לראות את מעשיהם מחוץ לאתר שהותם ביחד, כבר נפקע מנוכחותם לבדם דין "יחוד". וב) למען ההיתר במקרים של ספק איסור ביחוד דאורייתא. לפי הסבר זה כבר אין זה "יחוד"

יתכן שמכשירים אלו יתירו את היחוד הן (א) מדין פתח פתוח לרשות הרבים, והן (ב) מדין השומרות והתינוקות אשר היתרם – באופן של לכתחילה, לא כשל איזה היתר דחוק – מבוארים בסכ"ב. וכלשון המחבר ז"ל בסעיף ט: "בית שפחתו פתוח לרשות הרבים אין חשש להתייחד שם עם ערוה", ובסעיף י: "מותר להתייחד עם שתי יבמות⁹... וכן עם אשה שיש עמה תינוקת...".

ההיתר מיוסד על שני נימוקים נפרדים, בלתי תלויים זה בזה, אשר כל אחד מהם לבדו כוחו יפה להתיר את היחוד, ומכל שכן במערכות המצלמות השכיחות אשר יש בהם תרתי לטיבותא: הן בגלל שמשדרות החוצה את ההקלטה בשעת שהות המתייחדים לבדם, והן שהצילום נשמר ובעתיד אפשר לראות עליו כל מה שאירע – וביותר, מה שלא אירע – באותה שעה.

* * *

הנימוק הראשון: לכלי זה דין פתח הפתוח לרשות הרבים המבואר שם בשלחן ערוך סעיף ט.

המתייחדים יודעים (א) שיתכן מאד שבשעת מעשה מסתכלים עליהם מבחוץ, וב) שכל המשקיף על הסקרין עלול לפרוץ כל רגע לתוך החדר ולהפריעם. שזהו ממש רעיון הפתח הפתוח לרה"ר. וכלום יתכן לומר שדוקא "פתח" או דוקא "דלת פתוחה" או "ארובה" מתרת? הרעיון הוא שמכיון שניתן להביט מבחוץ פנימה, והמתייחדים יודעים כך, זהו כבר גדר החוסם את המתייחדים מלבוא לידי עבירה. הבוטשאָטשער רב¹⁰ והנודע ביהודה¹¹ שניהם הבינו שגם חלון ומבלי "פתח" מתיר את היחוד. ומכיון שכלי זה מאפשר לראות בחוץ – ובשעת מעשה – את כל מה שקורה בפנים במקום היחוד, וביחוד הגוי עם יינו של ישראל

9 אפילו מי שעסקיו עם הנשים מותר, ח"מ בשם הלבוש.

10 בעזמ"ק סעיף זה.

11 קמא, אבהע"ז סע"א.

אותו ההיתר¹⁴, דהיינו שלהן מוטב ורצוי שאכן תכשל זו, ואפילו באיסור אשת איש של תורה, בתקותם שלאחרי כן תצא מזה ומזה. חכמינו ז"ל העריכו ששנאת כל אחת מחמש הנשים שביבמות תכריע את רגשותיה הטבעית כלפי ה"בעל המת", עד שמוכנת היא להופיע לפני בית דין ול"העיד" במה שיודעת ששקר הוא: הצרה תעיד שמת בעלה שלה, "עצם מעצמו ובשר מברשו", חמותה תעיד שמת בנה, "התשכח אשה... מרחם בן בטנה?", בת חמותה תעיד שמת אחיה, "אשר יאכל חצי בשרה", יבמתה תעיד שמת גיסה אחי בעלה "הגואל", ובת בעלה תעיד שמת אחיה חורגה. כולן יודעות שרבני בית הדין יחקרו אותן היטב היטב טרם שיתירו את שנואת נפשם לשוק, אלא שמרוב שנאתן לזו מוכנות הן לנסות הכל, ואפילו על מנת שכמעט ברי שיתפסו בשקר גם ומחפיר (לפי סברא בגמרת יבמות כדאי לה לצרה להעיד שקר אף כשעל ידי כך אוסרת היא את עצמה, "תמות נפשי עם פלשתים!" עד כדי כך!). בעיניהן העיקר הוא שעגונה זו תנשא באיסור. תתחייב להביא חטאת שמינה ולהתבזות בבית המקדש, ושתתפרד מבעלה "המת"... להפטר ממנה אחת ולתמיד! או לפחות – כאשר אינן יכולות לצפות לאוסרה על הבעל – לשפוך עליה קיתונות של בוז. ולהדיא מבואר בתוספות שם¹⁵ "...ואפילו לשמואל... מכל מקום מתכוונת היא (היבמה) לכיישה". ועלבון זנות יותר גנאי לאשה מלאיש¹⁶.

וכן הבינו כל הראשונים והפוסקים אחריהם בהיתר היחוד בנוכחות נשים אלו: כלשון הרמב"ם בפירושו המשנה¹⁷: "לא יתיחד אדם עם שתי נשים... אלא אם כן היו

כפי מה שהורגלנו להבינו כפגישת סתר העלולה לגרום לזנות, ואשר על כן כל הספק כבר יצא מידי ספק דאורייתא¹².

מסקנת נימוק ראשון זה הוא: כל עוד שהמצלמה פועלת במשך שהותם יחד, וידוע למתייחדים שאפשר להשקיף עליהם מבחוץ באותה שעה, אין כאן "יחוד". ואפילו אם לא תשאיר הווידיאו שום סרט לשימוש לעתיד. שהרי גם בפתח או בחלון הפתוח לא נשאר שום רושם על להבא, אלא שעצם אפשרות ההבטה שמבחוץ מונעת בעדם.

וכל האמור עד הנה אינו אלא מכח היתר הפתח הפתוח לרה"ר, מבלעדי היתר ה"מירתתי" בגלל ידיעת המתייחדים שתתגלה קלונם לאחר מעשה, שזה כבר דין הצרות והיבמות והתינוקות המפטטות המוסבר בקטע הבא.

* * *

הנימוק השני: לכלי זה דין הנשים השונאות זו את זו או האשה שאתה תינוקת היודעת טעם ביאה ואינה מוסרת עצמה לביאה, המבואר שם בסעיף י.

היתר היחוד בנוכחות נשים הללו מבוסס על רעיון ה"מירתתי", ה"חרדה". דהיינו שהמתייחדים יתנו רסן ליצרם ביודעם (שחמשה¹³) נשים אלו, לא זו בלבד שלא ימנעו בעדם מלעבור על איסור עריות, אלא אדרבה, מחמת שנאתם יעמדו להן מנגד – לפחות, אולי אף יסייעוה או יעודדוה – בכדי שתכשל ותקלקל, ושיוכלו להכלימה לאחר מכן ועל ידי כן לאוסרה על בעלה, וחרדה זו מעכבת בעדם מלחטוא. וכן מבואר להדיא במקורו של

12 וכן הבין הערך ש"י באבהע"ז סכ"ב שבפתח פתוח כבר יצא מידי ספק איסור דאורייתא.
 13 הבטוי "חמש נשים" לגבי הלכות יחוד הנו שגרת לשון רק בדברי האחרונים. בגמרא קדושין, בדברי הראשונים הרמב"ם, השו"ע וכדומה, אינו. שאול הוא מדיני הגמרא והפוסקים לענין עדות אשה על מיתת הבעל.
 14 במשנה ביבמות קי"ז.
 15 ד"ה חוץ.
 16 לבוש (הבוץ והארגמן) סקי"ט סי"א.
 17 פרק עשרה יוחסין משנה י"ב.

שיתכן – בדוחק – להעמיס בדבריו שכלפי הנשים הקרובות ההרתעה היא רק החרדה הבאה מחמת השנאה ולא הגנאי שלאחר מעשה, אמנם אפילו לו היבנא כך, לגבי האשה שהתינוקת עמה אין שייך הסבר זה. הרי אין שמירתה של אותה הקטנה מתרת את היחוד בגלל איזו משטמה שביניהן, ואלמלא גילה הרך – שעדיין אין בה יצרא אלבשה – היתה כשאר אשה זרה אחרת אשר אין שמירתה מתרת, מחמת החשש ששמא תתפתה גם היא ולאחרי כן תחפינה זו על זו. אבל מכיון שבתינוקת אין חוששים לכל זה, וטעם ביאה – והעיקר, לפרסם תפנוקי מעדנים של רכילות בשוק בתור עד ראייה, ועל ידי כן לרכוש לה ליום וחצי מעמד "מלכת המוזרות בלבנה" – כבר חריפה היא להבין, הרי זה מכשרתה כשומרת על המבוגרת¹⁸. וכמו שכתב הרע"ב להדיא.

כלומר שלפי הבנה זו אין המתייחדים מסתייגים מלעשות מעשה מחמת עצם נוכחות נשים הללו בשעת שהותם יחד, אלא שהמניעה הבלעדית היא החרדה שבגלל הבזיון ותוצאותיו אשר יבואו בעקבותיהם.

מסקנת נימוק שני זה הוא: הואיל וידוע למתייחדים שישנו צילום אשר ניתן לראות

שתי הנשים שתי צרות או שתי יבמות או אשה וחמותה, או אשה ובת בעלה, ואשה ותינוקת שיודעת טעם ביאה ואינה מוסרת עצמה, לפי שאלו שונאות זו את זו ולא תבעל אחת מהן בפני האחרת כדי שלא תפרסם עניניה, וכמו כן נערה שהיא קטנה מספרת הענין". ובספר הי"ד ובשלחן ערוך¹⁸: "ששונאות זו את זו... ואינן מחפות... (ו)תינוקת קטנה... שאינה מזנה בפניה לפי שהיא מגלה את סודה". והלבוש שם מוסיף: "מותר להתייחד עם שתי יבמות... ולפי טעם זה אפשר אפילו מי שעסקו עם הנשים מותר להתייחד עם אלו, נראה לי. וכן... תינוקת קטנה... כשתדע מה היא ביאה תדע לספר דברים בשוק ותתיירא זו לזנות בפניה שזו הקטנה תגלה סודה". כן הוא בתוספות הנזכר. וכן הוא בערוך השלחן שם ובכל שאר הספרים הדנים בענין.

הר"ע ברטנורא ז"ל בפירושו שם אכן חילקם לשתיים: "ופסק ההלכה, לא תתיחד אשה אחת... אלא אם כן היו שתי הנשים צרות או יבמות, או אשה ובת בעלה, או אשה וחמותה, או אשה עם תינוקת שיודעת טעם ביאה ואינה מוסרת עצמה לביאה, לפי שאלו שונאות זו את זו ומתיראות זו מזו, וכן היא מתיראת מן הקטנה שמא תראה ותגיד".

18 דיני יחוד עם הגוי ודיני יחוד הגוי עם הבהמה נדפסו במסכת עבודה זרה דף כ"ב. דינים אלו וגם דיני יחוד איש ואשה כתבם הרמב"ם ז"ל בהלכות איסורי ביאה פרק כ"ב. ובשלחן ערוך באו בהלכות אישות סימן כ"ב. פוק חזי את רוח הקודש שבספרי בית מדרשם של מאורי הדורות זכרונם לברכה. רק עטלף טיפש ואשר לא ראה מאורות מימיו יתעקש שסדרי דינים אלו שבכל שלשת הספרים מקרה הוא!

19 ובחזו"א הלכות אישות סל"ה באמצע אות ג: "וואף דאסור להתייחד עם בת ט' שאינה מוסרת עצמה דחיישין לאונס, וכמו שכתב הח"מ סכ"ב סקט"ו, האי אונס רצונו לומר פיתוי קטנה. ואם תאמר, אי חיישין לפיתוי איך הקטנה מצלת היחוד עם הגדולה? היינו כיון דיודעת טעם ביאה, הגדולה בושה לשמש בפניה". והכוונה היא רק לפי דעת הח"מ שאכן חוששין לאונס הקטנה. הב"ש שם ויתר הפוסקים חולקים וסבורים שאין יהודי נחשד בכך. החזו"א הבין בדברי הח"מ שאף לפי דעתו אין חוששין לאונס בכח בעל כרחיה ממש, ושלא כדעת הב"ח, אלא שחוששין שמא יפתה הוא את הקטנה, ופתוי הקטנה נחשבת כאונס. לפי לשון הח"מ – ולהבנת הב"ש לפי הב"ח – משתמע יותר שהח"מ חושש הן לפתוי הקטנה הן לאונסה ממש. ובכלל, אם לחשוש לפתוי הקטנה אשר אינה מוסרת עצמה, כלומר שאף שאין היא מוסרת עצמה מרצונה הטוב לכתחילה, אמנם יתכן לשדלה ולשכנעה שתתרחצה, הדרא קושיא לדוכתא: איך מצלת היא את הגדולה מחמת שהגדולה תתבייש ממנה, הלא נחשוש שמא יפתה הגבר יחד עם הגדולה, הקטנה תסכים, ולאחר מעשה תקפוץ את פיה. ובמה איפוא נשתנה דינה מכל שתי נשים משום שדעתן קלות ונוחות להתפתות, והאחת מחפה על השניה, ולכן אין כל שתי נשים מועילות כשומרות? ואולי יש לפרש כוונתו שילדה זו אם כי יודעת היא טעם ביאה, לא תוכל להתאפק מלפטט ואפילו כשבזה משמיצה היא את עצמה. בגלל גילה הרך עדיין איננה מבחינה היא את הגנאי שבדבר. ובפרט שבפיה אמתלא מצוינת: וכי מה היא אשמה? לא היתה יכולה להתמודד אתם, צעירה אחת מול שני מבוגרים. האיש והאשה שתיים אילצוה, כמעט שכפורה ולא היתה מסוגלת להתנגד הפצרותיהם. חפה היא מפשע. ואשר לפי השכל האנושי הצדק בהחלט אתה.

בשעת שהותם יחד, הרי זה "הפצא" אחרת לחלוטין. לאחר כן באו דיני פתח הפתוח המוציאים את פגישתם מתחום ה"יחוד" לתחום ה"שהות יחד". ורק לבסוף בא היתר הנשים השונאות והתינוקת המפטפטת, אשר שרשה החרדה מהפרסום שלאחר מעשה.

וגם מצד זה המניעה שבעניינינו תקיפה הרבה מהמעצור מחמת הוזהירות מהצרה או מהתינוקת. שומרות הללו סוף סוף אינם אלא בני תמותה, והעלולות לשכחה, ואשר גם ניתן לשדלן, לשחדן, לשכנען, לאיים עליהן וכדומה, שיבלמו פיותיהן. את הצרה ואת היבמה יתכן למתייחדת להכחיש ולטעון שמרוב שנאתן הנן מוציאי דבת חנם עליה, גם את סיפורי התינוקת אפשר להכזיב ש"טעתה בראייתה", שמישהוא הסיתה לספר בדויות ובעוד תירוצים מעין אלו. מה שאין כן בנידון דדן, סרט הצילום איננו מבחין ולא נתן להשפיע עליו או להשתיקו (וכמותנה כבר, מדובר כאן רק באופן שאין המתייחדים שולטים על הסרט לטשטשו, למחקו, להשמידו, וכהנה) כך שנשאר רושם בל ימחק מבלי אפשרות להכחיש לאחר מעשה כדי להשתמש מחרפות ובושות. ואם סומכים אנו על שמירת נשים אלו בכדי להתיר לכתחילה איסור יחוד של תורה, אשר לאחר כללות הכל עדיין איננו בגדר וודאי מוחלט שיספרו ושגם נאמין להן, וכי לא תועיל השגחת הווידיאו – לכל הפחות – כהיתר היחוד תחת השגחת הצרה, חמותה, או התינוקת?

היסוד המרכזי שבנידון דידן הוא שתחת הבטת המצלמות יצאתה שהותם לבדם מגבול "יחוד", כבר אין זו פגישה שביין גבר לאשה העלולה להביא לידי עבירת ערוה. ובפרט לפי הבנת רוב גדולי האחרונים²⁰ שהרמב"ם

עליו לאחרי כן את כל תנועותיהם במשך שהותם באתר היחוד – ואפילו אם בשעת היחוד איננו משדר כלום לחוץ – הרי ידיעה זו בלבד כבר עוצרתם מלעבור. כלומר שאין המניעה בגלל ההבטה עליהם בשעת היחוד, הבושה או הפחד מהאשה השניה, שונאתה או התינוקת, הרואה את תזנותיה ואת בגידתה בבעלה, כי אם מחמת אפשרות החרפה והקלון הבאים לאחרי גלוי הסרט. שבעצם זהו ממש רעיון היתר היחוד בנוכחות הנשים השונאות והתינוקת המפטפטת. שהרי גם בהיתר זה אין נוכחותן של הללו מונעתם מזימה – וכמבואר, שהמתג למתייחדים איננו נוכחות נשים הללו – אלא המירתתי מחמת הקלון שבפרסום.

רעיון זה שקוף הוא, כמעט מפורש להדיא הוא, מסדר היתרי היחוד שבשלחן הערוך בסמך כ"ב. לראשונה באו דיני אשתו משמרתו, איש אחד עם הרבה נשים והרבה אנשים עם אשה אחת, ובעלה בעיר. כולם משורשים במעצורים בגלל הפחד או/עם הבושה, ומחמת רגש המוסרי שבבגידה וכדי שלא לפגוע בקשר "והיו לבשר אחד" שבחיי הזוג. רגש כה תקיף, עד ששמירת אשתו והימצאו של הבעל באותה העיר נחשבת כאילו היו נוכחים בשעת היחוד ([כעין מאמרם ז"ל: באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון. אמר לו: יוסף, עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם, רצונך שימחה שמך מביניהם? בשעת הנסיון התייצבה מול עיניו של יוסף הצדיק נוכחות אביו, הוא "ראה" שם את אביו יעקב העומד בחלון ומשקיף על מעשיו. גם "שמע" (ער האָט דערהערט) את השאלה: שמות כל אחיך יקבעו על, ושמך יעדר?!]. דיני השונאות והתינוקת אינם רצופים לדיני השמירות המתירות בגלל נוכחותם של אחרים

20 ראה דברי ר' שלמה קלוגער להלן בהערה 30. וכן משמע מלשון הרמב"ם בפיהמ"ש המצוטט לעיל בד"ה וכן הבינו כל הראשונים: "לפי שאלו שונאות זו את זו ולא תבעל אחת מהן בפני האחרת". וכן משמע גם מלשון הרא"ש סכ"ז לשיטת רש"י לענין יחוד עם שלש נשים: "כיון דאיכא טובא... ועוד, אי אפשר לו לבעול כולם". התינה לבעול, אבל אם האיסור הוא גם מחמת החשש לשאר קריבה לעריות, הרי אפשר ואפשר לו, ומדוע איפוא מותרת היחוד עם שלש נשים? וכ"ה בשו"ת הרדב"ז ח"א סקכ"א: "שגדר היחוד הוא שיהו שניהם במקום אחד שאם ירצה לבעול לא יראה אותם אדם".

להרחיב את הכוונה? לא מצאנו דקדוק זה בדברי הפוסקים לאורך הדורות, אדרבה, הם הבינו שמאמרי אותם האמוראים זכרונם לברכה אינם מבוססים על דרשות מהפוסקים, קבלות מקודמיהם, וכהנה, אלא שנמסרו לנו לפי עוצם הבנתם ורוב קדושתם. והא ראייה, שגדולי הפוסקים הבינו ש"פתח" כולל גם ארובה, חלון, או סדק (בזעא בלשון הגמרא בעבודה זרה) בקיר. וכמו כן רואים אנו שלולי החשש שמא יצליח הגבר לפתוח גם את השומרת עצמה, הרי היתה כל אשה אחרת מועילה כשומרת. ואם היינו מתעקשים לצמצם את היתר השומרות רק לאותן שש שפירט רבא – ולא שום אשה זולתן – אז למה לנו לסברת נשים דעתן קלות ולחשש שמא יפתה את האחרת? הן מבלי חשש זה, הרי כל אשה מבלעדיהן, ואפילו הרבה נשים יחד, אינן שומרות לפי שלא נפרטו, וזהו זה! אלא שעל כרחינו נודה שאת דיני הגמרא בענין יחוד יש להרחיבם או לצמצמם לפי המצב. ולא לפרשם בלבד, אלא אף להוסיף עליהם או לגרוע מהם, להתאימם לפי ההגיון האנושי – ולאחרי התעמקות בש"ס והפוסקים למי שאין לבו גס בהוראה – לסדרי החיים לפי המקומות והזמנים.

והשלחן ערוך כבר בראשית דבריהם – כעין הקדמה – בהלכות יחוד, קבעו מסמרות ברעיון זה: שכל שאין חשש ששהותם במקום זה תגרום ביאת איסור ממש, אין כאן מסגרת יחוד. ולפי כל זה יוצא לנו שבמערכות הקאמפראיס הנפוצות ביותר, דהיינו שדינם הן כפתח פתוח לרשות הרבים והן שחרדת הקלטת הווידיא הנשמרת לעתיד גודרת בפני המתייחדים מחמת הבושה לכשתגלה קלונם, ביכולתם להתיר שהות זה לא רק למי שבעלה בעיר או לאשתו משמרתו, אלא גם לרווקים ולפניות, ואולי אף למי שעסקו עם הנשים⁹, וללבן גסין זה בזו²¹ שהרי אין הם "מתייחדים". "שהות" לחוד, ו"יחוד" לחוד. שהות יש כאן, ברם אין כאן יחוד!

* * *

מבלי להשען על מקורות מאוצר המנוצר באר חפרוה שרים – או לפחות על ראיות איתנות – מנין לנו לחדש ולהחליט שהביטויים²² "אמר רבי יוסף: פתח פתוח לרשות הרבים אין חוששין משום יחוד" ו"אמר רבא: מתייחד אדם עם שתי יבמות... ותינוקת..." הנם מדויקים ממש עד שלא ניתן

וכ"ה באג"מ ח"ד סס"ה אות ט"ז, ובעוד הרבה הרבה מהאחרונים. בשו"ת להורות נתן ח"א באבהע"ז סנ"ז נמלכ בזה, והוא מפרש את לשון הרמב"ם והמחבר "שדבר זה גורם לגלות ערוה" שהכונה שאף שבשעת היחוד אי אפשר להם לעשות מעשה, אמנם שאז יבואו לידי קירוב הדעת עד שבסופו של דבר יבואו לידי גלוי עריות בפעם אחרת. קשה להכריח דעתו של הרמב"ן מלשונו בחידושו לשבת י"ג. שבאשת איש "כל קריבה אסורה ואפילו יחוד דלא אתי השתה לידי ביאה, דהא אפילו להסתכל בה אסור בערוה..."

אלא שאין אנו מוכרחים לכל זה. שאף לסוברים שאיסור היחוד הוא גם להרחקת קריבה לעריות – ביניהם הצנפ"פ באיסור"ב פכ"א ה"ד ופכ"ב ה"א, שו"ת זקן אהרן ח"ב יו"ד סכ"ט ד"ה והנה, והלהורות נתן הנזכר, ועוד – שהרי אם ה"מירתת" של ההתינוקת מונעת את הקריבה לעריות, או גם חרדת הווידיא תפעול כך. בקונטרס זכרון עקידת יצחק לר' אלעזר בריזל (ירושלם תשכ"א): "איסור לאיש להתייחד עם אשה שאינה אשתו. ומהו יחוד, כשיהיו שניהם יחד לבר בחדר אחד או במקום סתר, ואפילו בלי שום קריבה, כגון שאין ביניהם שום מגע ומשא. רק בזה שהם נמצאים לבדן חל עליהם איסור היחוד כל רגע ורגע". ולהלן בעמודים י"א, ועוד, מנסה הוא להוכיח כן מלשונות אלו של הרמב"ם, השו"ע והלבוש עצמם. מחלק הוא את איסור היחוד לשתיים: א) עצם איסור היחוד כשלעצמו, וב) האיסור מחמת חשש גלוי עריות (ושניהם מן התורה!). וכופל את דבריו בספרו מקור בהלכה (ירושלם תשמ"ח). ומה שכוונתו לרעיונותיו כולל את לשונו של הלבוש לנתינת טעם על איסור היחוד כלשונו של הרמב"ם, במחילה מכבודו נעלם ממנו שכמעט בכל סימן מסביר הוא טעמיה ויוסדותיה. עיקר כוונת הלבוש בכתיבת חיבורו היתה כדי להסביר את טעמי ההלכות. כמבואר בהקדמתו.

21 הט"ז בסק"ה מתיר את היחוד בפתח פתוח גם ללבן גס בה. וכן הוא בשער יוסף לחיד"א בחלק התשובות שבסוף מסכת הוריות ס"ג ד"ה הדרן.

22 בקדושין פ"א עמודים א וב.

קולא זו כדי ללמד זכות ביחוד בחניות כשאינן הבעל בעיר. והבאים אחריו אכן מצטטים היתר זה. ד) מדין המשנה אסור ליהודי להתייחד עם הגוי מפני שהם חשודים על שפיכות דמים, וכן נפסק להלכה²³. החוות יאיר נשען על סברת הר"ן הנזכרת להתיר יחוד איש יהודי עם גוי מכיון שהשלטון מעניש על רציחה, אם כי אינו מתיר יחוד אשה עם הגוי מחשש עריות²⁸. ה) שיטת הריטב"א והראיה מר' יוחנן וכולי (אשר מטעמים מובנים עדיפה השתיקה בה כאן), הנזכרת בהרבה מספרי האחרונים אם כי אינם נתמכים בה. הרי לפנינו פסקים מפורשים בהלכות יחוד – וכמעט מבלי שום חולק, הן לקולא והן לחומרא – המבוססים על סברות לפי השינויים במהלכי החיים, מבלי לזכר בפסקי חז"ל כי אם בפירושי הראשונים ז"ל.

בספרי הראשונים ז"ל מפורש²⁹ שהיתר יחוד באשתו נדה מן הסברא היא. ולא זו בלבד, אלא שלפי ר' שלמה קלוגער ז"ל³⁰ עצם איסור היחוד כל כולו אינו אלא מכת סברא

לדוגמא: א) מדיני המשנה והברייתא אין מעמידין בהמה בפונדק של גוי ואין מוסרים בהמה לרועה גוי מפני שחשודים על הרביעה. אמנם בשלחן ערוך פסק המחבר²³ שבמקומות שאינם חשודים בה, ואדרבה מכים ועונשים עליה, מותר. ולפי הב"י מקורו הוא סברות הר"ן והרשב"א שם²⁴. ועל זה אנו סומכים. היתר זה אינו לא במשנה, לא בגמרא, וגם לא בפוסקים שלפניהם. ב) מדין הברייתא לא נחשדו ישראל על הזכור ועל הבהמה, לפיכך אין איסור להתייחד עמהם. ובשלחן ערוך הוסיף המחבר שברורות הללו שרבו הפריצים יש להתרחק מיחוד זה²⁵. והב"ח²⁶ כתב שהמחבר החמיר מדעתו, רק לפי מדינתו שהיו פרוצים בעבירה זו. חומרא זו אינה בפוסקים שלפני הבית יוסף. ג) העזר מקודש²⁷ סובר שמדינא יתכן להסמך על סברת הר"ן הנזכרת (במסירת הבהמה לרועה גוי) למען להקל בהיתרי יחוד איש ואשה במקומות שהממשלה מענשת, אלא שלמעשה ראוי להחמיר. עם כל זה, מצרף הוא

23 יו"ד סק"ג.

24 במ"מ איסור"ב פכ"ב ה"ד. רק הר"ן שם בע"ז הוסיף שמכים ועונשים עליה. הרשב"א בחידושי בדף ט"ו כתב רק שאינם חשודים, ולא הזכיר שמכים ועונשים.

25 אבהע"ז סכ"ד.

26 הביאו דבריו הח"מ והב"ש.

27 בסכ"ב ס"ג.

28 בחידושי הריטב"א ע"ז כ"ו: "יש נוהגין היתר במקצת מקומות במניקת גויה אפילו ברשותה, ואומרים שבזמן הזה ליכא חשש שפיכות דמים דאית להו אימת מלכות, ועוד דלא מרעי נפשיהו" (הובא בשו"ת מהרש"ם ח"ד סל"ג ד"ה ומ"ש ר"מ מדברי רש"י). וכן הוא בשו"ת חות יאיר ס"ו, הובא שם בפירוש המשנה בתפא"י אות ה, וכן הוא בח"א כלל י"א סמ"ב, ובמש"ב ס"כ סק"ו. ובכף החיים שם אות י"ב: "ולי נראה דאיתא ואיתא. דהא שמענו כמה וכמה פעמים שעשו וגם בקשו לעשות ר"ל, ודברי רז"ל אינם זזים ממקומם". הוא הדבר אשר דברנו, דברים אלו משתנים לפי הזמנים והמקומות. הסומכים על אימת המלכות כולם גרו באירופא, אשר הענישו על רציחה. בארצות המזרח – מגורי הכף החיים מבגדאד אשר בבבל ועלה לירושלם – היתה אימת השלטון רפויה. לענין שנויים בסדרי הענשה בארצות אלה פתח"ת אבהע"ז סכ"ב סק"ג.

29 בספר האשכול לריצב"א מנרבונוא ח"א סוף הלכות נדה סמ"ט: "דפשיטא לן דייחוד באשתו נדה מותר, דמסתברא דהתירה התורה שאי אפשר להזהר מיחוד באשתו וסמכו על המקרא סוגה בשושנים..." וכן הוא בקיצור הלכות נדה לרא"ש: "כי התורה אסרה יחוד של כל העריות, וגם נדה היא בכרת כשאר העריות. אלא שהדבר קשה ליהרר מייחוד אשתו נדה, ומצאו רמז מן המקרא... סוגה בשושנים".

30 בשו"ת טט"ד תליתאי ס"ה בתשובה לסאמבור, בדין נאמנות השוחט הנחשד על הנערה בד"ה והנה כעת: "...ובעל כרחק כיון דהיחוד הוי מלתא דסברא, לא בעינן דומיא ממש. רק כיון דהוי גלוי מלתא בעלמא ילפינן לכל העריות כן... ועמור וראה מה שכתב הרמב"ם וטור ושו"ע בלשונם שכתבו אסור להתייחד עם ערוה... שדבר זה גורם לגלות ערוה, ומי ייקש מידם ליתן טעם לאיסור תורה, כיון דהתורה אסרה כן, למה לי טעם שלהם? אך לפי מה שכתבתי מדויק על נכון. דאי לא הוי מלתא דסברא, אז לא הוי בנדה איסור יחוד מן התורה כיון... ולכך כתבו כיון דזה הוי מלתא דסברא שגורם לגלות ערוה, אם כן הוי רק כעין גלוי מלתא בעלמא, ולכך לא בעינן דומיא ממש...".

יחוד, משום שלא תתכן קריבה.

ועכשיו: היכן מצינו בש"ס ובפוסקים היתר של חבלים או שפודי ברזל? והתירוץ פשוט הוא: שהות כזה מעולם לא נאסר ולכן אין זה טעון היתר. שהות המוגבלת לאורכם של החבלים, או לקריבה עד למחיצה, איננה כלולה בתחום משמעתה של היחוד האסור. ואם נודה שחבל מתיר, או שמחיצת קלעי ברזל אבל בלתי נתונה לפריצה, מתרת, אז מדוע לא תתיר המצלמה הכובלת את יצריהם? מה לי חבל פסי וקלעי ברזל, או רסן נפשי מחמת חשבונות של בזיונות?

ואין זה דומה לזקן, ואפילו בוקן מופלג שבטל כחור³², ואפילו חולה נוטה למות וגוסס³³, או לשחוף וסריס³⁴ אשר האחרונים הסכימו שאסורים הם ביחוד, הואיל שיתכן שהם יבואו לידי מעשה ישנו חשש זה. מה שאין כן בפתח פתוח ובנשים השומרות ובתינוקות, שיערו חז"ל שאין מה לחשוש כלומר שתחת שמירות אלו כבר מוחלט אצלינו שלא יבואו לידי עבירה ולכן התירו את היחוד באופנים הללו. ואת הווידויאס מנסים אנו לדמות לשמירות אלו. ועל כן יאמרו המושלים, אלו המושלים ביצרים מחמת הקאמרא, באו ונחשוב חשבונות של שכר העבירה כנגד הפסדה, נזקיה העצומות.

ואין לטעון שהיתר היחוד טעון ראית עיני בשר ממש ולא תועיל ידיעה המושגת על ידי אמצעי אחר. וכי דין עדות – במובן של עדות לגבי דיני נפשות או למלקות – יש כאן? וכי אין לנשים נאמנות בכדי להתיר את היחוד, אז

ו"כעין גלוי מלתא בעלמא". העזר מקודש כותב להדיא²⁷ "ואין דברי חז"ל בזה בדרך תקנה או איסורא בלא פלוג", וכן³¹ "שבענינים אלו לא קבעו חז"ל סגנון קבוע ובלא פלוג, אלא הכל לפי הענין", וחוזר הוא על הנחה זו כמה פעמים שם. רואים בעליל שבכפילתו הדגיש מפורש שלילת הגבלה מצומצמת כזו.

הבה נתאר לעצמינו גבר ואשה האסורה עליו הנמצאים לבדם בחדר נעול משום איזה סיבה. נגיד למשל: אסירים בכלא, מאושפזים בבית חולי רוח, בבית חולים למחלות מתדבקות, וכדומה. באמצע החדר שלחן, עליו אוכלים שניהם, אלא שהוא קשור בחבלים לקיר, והיא קשורה בחבלים לקיר שממולו. חבליהם נותנים להם להגיע עד למקומותיהם על השלחן אבל נבצר מהם להתקרב עד כדי נגיעת בשר. פשוט אין החבלים ארוכים דים... או נגיד למשל בלי חבלים, אלא שמחיצות סורגי ברזל מפרידה ביניהם. מופרדים הם בכמו יארד או מעטער. יכולים הם לדבר ביניהם כל היום כולו מבלי מאזין, רשאים הם לעשות ככל העולה על רוחם, אבל בלי מגע גופני ביניהם. אין שום ספק שישנם בעיות עם הרהורים, ראיות, ומן הסתם גם בדיבורים וכלי המעשה הגומרים, אולם יאמר מישהוא שיש כאן איסור יחוד? לכאורה שלא. שהרי לפי הסבר הקדמת הרמב"ם והשלחן ערוך כל כולו אינו אסור אלא כאשר מונע הוא גלוי ערוה במובנו ההלכתי. ואף לפי האוסרים יחוד הגורם קריבה לעריות בלבד אין כאן איסור

31 בס"ה ד"ה עוד מצאתי חששות.

32 מאורות נתן (לבוב) סמ"ז ד"ה ועב"ז (והכדורים שבזמנינו יוכיחו את מבטם הרחוק של חכמי הדורות. ניתן כיום להשיגם בכל בית מרקחת ואפילו דרך הפאסט), אגרות משה אבהע"ז ח"ד סס"ה אות י. והוסיף שאכן אם בדיקות הרופאים החליטו שנמנע ממנו לחלוטין, יותר לו היחוד.

33 לפי הנוכחי באבהע"ז קמא סס"ט ד"ה ומה שעלה. ובב"י אבהע"ז שלהי סקמ"ח בשם תשובות הרשב"א בשם הירושלמי. וראה שו"ת אמרי דוד (הורוויץ) סוף סל"ג ד"ה מ"מ.

34 מאירי סוטה כ"ד. בפירושו למשנה, רש"י סוטה כ"ו. ד"ה קא משמע לן שסריס בר שכיבה הוא. לפי המהרש"א זו הוספת גליון, שבמשנה כתב רש"י להיפך. המש"ל בהלכות סוטה פ"ב ה"ו ד"ה ואשת סריס כתב שבמשנה פירש רש"י רק לפי ההוא אמינא, ובמנ"ח מצוה שס"ו אות כ"ז שבגמרא חזר בו רש"י. (בפיהמ"ש לרמב"ם סוטה פ"ז מ"ד שסריס חמה אינו בר שכיבה. ויש לחלק.) וראה בעמוד י"ט שבקונטרס זכרון עקידת יצחק הנוכח בשלהי הערה 20.

איננו דורש נוכחת אחרים דייקא כ"שמירה" ראויה, ולשלול הוא אמינא כזו. להבהיר שלחץ נפשי כוחו כשמירת נוכחים. ואם נקבל את מהימנת הפתגם בשם החזון איש, אז מדוע שלא נסתפק באימת החרפה אשר הווידיאָ עלולה לגרום למתייחדים לכל הפחות כאימת הילדה הפטפטנית?

* * *

אולי ימצאו הקוראים צורך בקביעת תנאי להיתר שהסרט נבדק לעתים. ואם כן, באיזו תכיפות: מדי יום? פעם בשבוע? לחודש? ואולי בכלל לא? אולי מספיקה הידיעה שקיים צילום וזהו זה? (ואולי אף אם משום איזו שהיא סיבה לא נצלמו, אלא שהמתייחדים יודעים – כלומר חושבים לתומם – שצולמו, דיינו... הרי לאחרי ככלות הכל "מירתתים" הם), ולאורך איזה משך זמן צריך הסרט להשמר, וכדומה. טעון גם ליבון דין בטחון התמדת השמירה לעומת אפשרות קלקול המכשיר, איזה שהוא פגם בפעולת המערכת, הפסקת זרם החשמל בגלל "קצר" (קורצשלוס בלע"ז). להשוות עם חשש בקיעת הנוד, והאוכלת בתרומה כשהלך בעלה למדינת הים ושמא מת לא חיישינן ושמא ימות חיישינן. ודינה של הסוכה אשר הגמל משמש לה

מהיכי תיתי לדרוש "ראיה" דוקא? ומדוע תגרע תוקף נוכחות הקאמראַ המודיעה, ומבלי להשאיר שום צל של ספק, את כל הנעשה באתר היחוד משאר אופני ההרתעה החוסמות בעד פריצת גדרו האיסור? וגם לגבי נקודה זו כתבו להדיא הרב החיד"א³⁵, הרד"ל³⁶, והאור שמח³⁷, שבדיני בעלה בעיר ואשתו משמרתו מועיל גם אם הבעל או האשה המשמרתו סומים הם. כעין הדין שמדליקין את הנר בשבת לסומא היולדת בכדי להרגיעה³⁸. ואף שהיא אינו רואה כלום, אמנם מרגשת היא בפעולות שאר הנוכחים. אכן יש חולק בדין זה של סומא כשומר/ת³⁹, אמנם לא מפני שלהיתר יחוד זקוקים לדין "ראיה". גם ישנה פשוט לו שאיננה משמרתו.

בהיתר בעלה בעיר אין הוא רואה כלום, עצם ידיעתה שהבעל נמצא באותה העיר – ואפילו בעיר גדולה כאנטוכיא⁴⁰ – מטלת עליה מה שמכונה בדברי פוסקי זמנינו⁴¹ כ"ענין רגש אימה טבעי", ובשם החזון איש נמסר שהתבטא: "אימת בעלה איז אַ נערוו" וסמך על זה למעשה⁴². וכלום איזו "ראיה" יש כאן?

אין עניינינו כאן בהיתר בעלה בעיר ולא באימת בעלה, ואין אנו נתמכים ברעיון ה"נערוו" אלא בכדי להוכיח שהיתר היחוד

35 בשער יוסף לחיד"א בחלק התשובות שבסוף מסכת הוריות ס"ג ד"ה והנה ראיתי מהא דעובדא דרב יוסף רב ביבי, ורב יוסף מאור עינים הוה. "כל שהוא בבית אימתא דמרה עלה ופשיטא דלא אתו לידי איסורא, דמסתפה דילמא קרי לה למידי והיא עסוקה בדבר אחר".

36 בהגהותיו לקדושין פ"א. ד"ה שאני. ממש כדברי החיד"א בהערה הקודמת, ובהוספת ראיה מסומא היושבת על המשבר שמדליקין לה נר כדי ליתובי דעתא "מפני שמרגשת במעשה חברותיה בבית, עי"ש במג"א". אלא שלא זכיתי לירד לסוף דעתו. מדברי המג"א מוכח להדיא שה"יתובי דעתא" אינה מפני שמרגשת במעשי חברותיה, אלא שהנר הדלוק מרגיע את דאגותיה שמא מחמת החושך אין המטפלות עושות את כל הנהוץ לה. וכעין זה הבין הרב ז"ל בשו"ע שלו.

37 איסורי ביאה פכ"ב הי"ב.

38 שו"ע אר"ח סש"ל ס"א.

39 באפי זוטרי לר' יעקב פאדרו סכ"ב ס"ח ד"ה שאשתו כתב: "ופשוט דאם אשתו סומא [סומא] כמאן דליתא דמיא, והוא הדין בישנה".

40 עומ"ק ס"ה ד"ה עוד מצאתי אודות הניעור.

41 שבט הלוי ח"ה סר"ג ל"ה הנה ידוע. ובדברי יציב אבהע"ז סמ"ב אות ד ד"ה אמנם: "כל זמן שבעלה בעיר שורה עליה פחד טבעי מאימת בעלה... ואף בזמנינו שמצוי הטלפון ודיברה אתו עכשיו בהיותו מריחוק מקום, בכל זאת מקוננים בלבה ספיקות וחששות שונות דשמא הוא בקירוב מקום אלא שרצה לנסותה, וכיוצא בו. כי הפחד הטבעי לא מרפה ממנה כל זמן שהבעל נמצא בעיר". בימינו מכנים אנו טבעים כאלו "פסיכאָלאָגיש"

42 בדברי יציב שם ד"ה וגם י"ל.

לטובל חזקת טומאה, וכדומה, לבין איש ואשה הנתמכים על ההיתר לשהות תחת מבט המצלמה, איש ואשה כשרים אשר מעולם לא נפגמה חזקתם. ולפי הידוע והמפורסם לכל שאותו אתר היחוד הנו תחת פיקוח תמידי, נסתלק גם חשש של מראית העין. ואולי גם לעניינינו נאלץ לחלק בין יחוד דאורייתא ליחוד דרבנן, אם כי הדעת נוטה – וכאשר כבר מוסבר לעיל – שאף באיסור יחוד דאורייתא תועיל שמירה זו.

* * *

אולי ניתן לדון ששמירתה של קאמרא זו כה תקיפה היא, שבכוחה להתיר את היחוד גם למי שעסקו עם הנשים, ואף לפרוץ או בלבן גסין זה בזו. נפסק בתרומת הדשן⁴⁹: "...כיון דקנא לה כבר מאותו האיש חוששין לה משום ייחוד אפילו כשבעלה בעיר. דהואיל וקנא לה ועברה על דעתו חציפותא מקרי וחוששין לה טפי מבאשה אחרת. וכן מצאתי בתוספת במסכת סוטה⁵⁰ לעניין פתח פתוח לרה"ר. דקאמר תלמודא דאין חוששין לה משום ייחוד, ואם קנא לה כבר חוששין. ונראה דכל שכן לעניין בעלה בעיר". הביאו החלקת מחוקק⁵¹: "נראה דהכי נמי בגס בה ובקינא לה אסור. וכן הוא בתרומת הדשן סימן רמ"ד" (במקורות – הן בתרומת הדשן והן בתוספות שאנץ – מדובר רק בקינא לה, אלא שהחלקת מחוקק הוסיף גם את האיסור בגס בה. וכבר

כדופן⁴³. הגם – ואולי מחמת – שמינת הגמל הוא דבר הגלוי תיכף, שלא כבנדון דידן שתתכן קלקול בווידיא בלי שאיש ידע מזה. ומצד שני, אם כי ברור לנו שבעלה הכהן ובהמת ה"דופן" בודאי ימותו ביום מן הימים, מה שאין כן כאן, שמאן יימר לנו שהקאמרא או החשמל ישבותו במשך זמן היחוד? או אפילו זמן רב לאחריו כן? ושלא לומר לה' חטאת אלא חטאת לה' מחשש שמא ימות ונמצא מוציא שם שמים לבטלה, ובש"ס ובראשונים לא מצאנו שאסור לטבול במקוה של מ' סאה מצומצמות מחשש שמא תתמעט קורטוב. ואדרבה, נקטינן להדיא⁴⁴ שטובלין במ' סאה מצומצמות ובלבד שלא יקפוץ לתוכה ושלא יטבול פעמיים, וגם שטובלין במים ואפילו אין בהם מ' סאה אלא בצירוף טיט⁴⁵, ולא זו בלבד, אלא שכל זמן שלא נמדדה ונמצאה חסירה – ואפילו מקוה שמימיה מתמעטים לפעמים ממ' סאה, אלא שלא הוחזקה להתמעט לפחות ממ' סאה – אינה צריכה (מעיקר הדין, אם כי כשר הדבר...) לחזור ולטבול⁴⁶, וכל זאת למרות שיש לטובלת חזקת טומאה.

גם יתכן שנזדקק לדון בגדר "שכיח" במכשול עלעקטראני⁴⁷. וגם צריכים לשקול ולהכריע בין הדוגמאות הנזכרות שכבר הנם בחזקתם: הכהן השוהה במדינת הים עדיין בחזקת חי הוא, עיסה זו מוחזקת כטבולה לחלה, עדיין לא היתה לסוכה חזקת דופן⁴⁸,

43 שאין חוששים שמא ימות הגמל, מג"א סתר"ל סקי"ח.

44 יו"ד סר"א ס"ב.

45 שם סל"ב.

46 שם סס"ה.

47 ראה בשו"ע או"ח תק"ו במג"א סק"ח, וביו"ד סשכ"ג ההבדל בין חלת חו"ל אשר כל עיקרה אינה אלא מדרבנן לחלת א"י דאורייתא, אם כי מימות עזרא ואילך אפילו חלת א"י אינה אלא מדבריהם, שם ס"ב.

48 ואין זה ענין לסוכה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה, הואיל שאפילו כשעומדת במקום שאין שם רוח אין לה מעיקרא דין דופן, ראה מג"א סתר"ל סקט"ז. וכעין נר חנוכה אשר אף למ"ד כבתה אין זקוק לה, מ"מ צריכה שמן כשיעור, לפי ה"א נמי לשיעורא".

49 סרמ"ד.

50 אין זה בתוספות (טוך) שלפנינו, אלא בתוספות שאנץ סוטה כ"ה. ד"ה אמר אביי. וראה פתח עינים לחיד"א לסוטה שם, בשם תוספות כתב יד, ושאלו היו לפני הרב בעל תר"ד.

51 סכ"ב סקי"ג ד"ה בית שפתחו פתוח לרה"ר.

העירו על זה הט"ז והב"ש⁵²).

אלא שבכרכי יוסף⁵³ (מביאו הבאר היטב) הביא את דברי החלקת מחוקק והבית שמואל, והוסיף: "ומדברי הרמב"ם והסמ"ג והטור ומרן (המחבר) כאן יש לדקדק איפכא, דשריותא דפתח פתוח אלים ואפילו גס בה שרי. וכך משמע מדברי התוספות פ"ק דשבת⁵⁴. אבל הרמ"ה, הביאו רבינו ירוחם, אסר אם גס בה בפתח פתוח לר"ה. ויש טעם לחלק להנראה בדעת הפוסקים דשרי מדין בעלה בעיר דאסיר בגייסא ביה... ושם⁵⁵ כתב: אף מי שעסקו עם הנשים מותר להתעסק עמהן בבית שפתחו פתוח לרה"ר ואין בו משום יחוד לכולי עלמא..."

* * *

לא יעלה איש על דעתו לומר שאין ההלכה מתחשבת במציאות זו. הלא לית מאן דפליג שאסור להתייחד בפתח פתוח לרווחה לרה"ר באם המתייחדים משקיפים על גבי הסקריין – אשר איננו מצלם אותם, אבל הם אכן רואים עליו את סביבתם ומבחינים בכל הנכנס לבנין ומכוון את צעדיו לשטח החדר בו הם מתייחדים – וכדברי הב"י⁵⁶ כשהגוי יכול לראות את הישראל המתקרב ואין הישראל יכול לראות שהגוי צופה בו. הרי בלי שום ספק נאסור יחוד כזה למרות שלא נמצא בשום ספר

שמלפני עשרים שנה ש"סקריין כזה מבטל את דין היתר היחוד בפתח פתוח לרשות הרבים", ואשר על כן הדעת נותנת שהוא הדין גם להיפך, שמכשיר הקולט והרושם את כל מעשיהם גם מתירם להתייחד, ודון מינה ומינה.

בודאי שניתן לחלק בין תועלת הטעכנאָלאָגיע בכדי לאסור, ובשב ואל תעשה, לבין הכשרתה בכדי להתיר, ובקום ועשה. עם כל זאת, תוקפה של הקאָמפּרעַאָ כדין פתח פתוח וטיבה כדין השומרות/התינוקת עצומה היא ואי אפשר להכחישה. ואז איך אפשר להתעלם כליל מכל זה ולומר ש"אין ההלכה מכרת בטעכנאָלאָגיע"? או להתחסד, ותחת סיסמת⁵⁷ "חדש אסור מן התורה" לדון שמירה כזו כאלו לא היתה, בו בזמן שגדולי האחרונים נתמכו על צילומים להתיר אשת איש לעלמא כמבואר בקטע הבא? ואין זה חדש, אלא ישן נושן המזוג מפי שרי המשקים אשר אין מערער על סמכותם להורות. האכן עדיין ישנו בדור זה מורה הוראה אשר איננו נסעד מדי יום ביומו בטעכנאָלאָגיע של האינקיובעיטאָר בכדי להתיר חילולי שבת דאורייתא לוודאי בן ח' ? איסור ברור ומפורש בש"ס ובכלל הפוסקים בלי יוצא מן הכלל! וכי אין אנו מורים כל מיני שאלות מסובכות בעניני איסורי קהל מחמת קלקולי כלי הזרע

52 שם סקי"ג.

53 בסכ"ב אות ו.

54 י"ג. ד"ה מה, וביותר אריכות בתוספות סנהדרין לז ד"ה התורה, שבלי יחוד – כגון בפתח פתוח לרה"ר – מותר להתייחד באשתו נדה. אלא שאסורים הם לשכב באותה המטה ואפילו הוא בבגדו והיא בבגדה "לפי שמתקרבים יחד ונהנין זה מזה".

55 באות ו.

56 יו"ד סכ"ט, הביאום שם הט"ז סק"ב והש"ך סק"ח.

57 מליצת החת"ס נגד המתחדשים שצצו בימיו להרים יד בתורת ה' ובמנהגי ישראל, בשו"ת או"ח סכ"ח, אבהע"ז סכ"ט, ועוד. הפתגם השימושי ביותר לכל החושב את עצמו כזקוק לחוות דיעה, אמנם לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא נבצר ממנו מפני שלא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש, משתמש הוא לכן במליצה חביבה זו כדי לחפות על כוונתו. הזוכר מי שהוא את הנסיונות – הנכשלות – למצוא פגם בש"ס מהדורת שוטנשטיין בגלל הפאָנט שבפירוש? את כל החששות השונות כבר סילקו ראשי הישיבות בהסכמותיהם, אבל את הפסול שבצורת האות מחמת "חדש" לא הרהיבו עוז בנפשם להתיר. ואשר לכן התייצבו מנגד גבורי מלחמה אלו, שלפו את המליצה מתערה, ודנו את הגמרות לגניזה. מאן דהו אף הדפיס ספר שלם ב"חומר איסור חדש" בשנוי צורת נקודת הקמץ מעגול לקו זקוף שמתחת לקו הרבוק, רח"ל, וזכרים? כיוצא בו הטלת הדופי בכדיקת סת"ם באמצעות הקאָמפּיוטער, עד שבא הרב בעל שבט הלוי יאריך ה' שנתו – יוצא מדינת החתם סופר ותלמידיו – ובפסקו השמיט את הקרקע מתחת לרגליהם. וברוך שמסר עולמו לשומרים אחרים.

והגע בעצמך: אם לדעת כל אותם המשיבים הועיל צילום – יחידי ודומם, ורק של שחור על גבי לבן וכמה צללים שביניהם, ורק של הפנים בלבד ואולי גם של הכתפיים וגובה החזה – של אותם הימים להוציא אשה מחזקת אשת איש ולהתירה להינשא (ואפילו בקחת בחשבון את הכלל שבעיגונא הקילו הואיל ודייקא ומינסבא), וכי לא יועילו המכשירים שלפנינו המצלמים את כל גוף האדם כולו מכף רגל ועד קדקד, פרצוף פנים עם המצח והחוטם בכל הסימנים היותר מובהקים אשר רבותינו הנזכרים זכרם לברכה אף לא חלמו עליהם, את תואר מבנה הגוף ואת כל זיו ותנועה, והכל בצבעים כפי ראות עין האדם מבלי דרך נטות ימין או שמאל, ותמה תמה אקרא: האמנם אין בכוחם בכדי להעמיד בחזקתם איש ואשה כשרים⁶⁸?

ובשביל חשש רחוק של זלזול באיסור יחוד של איזה קל העלול לפרוץ גדר (אשר הוא בין כך מתיר לו בק"נ טעמים את מה שנפשו של אדם מחמדתן, אם בכלל זקוק הוא להיתר...), בגללו אין כדאי להשתמש מודאי ריוח והצלה להרבה מצוקות. ולפי התנאים הנפרטים בריש השאלתא, אולי אפילו בבעיות יחוד דאורייתא, ואפילו בפרוץ ועסקו עם הנשים ולבו גס בה.

השמלה פרושה לפני בני תורה ויושבי על מדין, היקף ההצעה ערוכה לסעיפיה ולפאורותיה, בצירוף מראי מקומות לנתחיה בכמה מצדדיהם. ואולי ישנם עוד נקודות כגון אלו אשר נעדרו כאן וטעונים בהירות.

בעזרת המצאות "חדשות"? או באמצעי עזר להריון או למניעתם? וכמעט שכבר לא תתכן בימינו קריאה בציבור בספר תורה טרם בדיקתה בקאמפיוטער לטעיות, שגיאות, לדבוקות ולמוקף גויל.

קרוב לודאי שרבני דור זה היו מתירים עגונה לשוק – אף בשופי ובלי היסוסים מרובים – על סמך צילומים ברורים ובהירים מהקלטת הווידיאו אשר נתאמתו כבלתי מזויפים ואשר לא נתנו להפריכם, על יסוד פסקי גדולי המשיבים בכארבעה חמשה דורות שלפנינו שנתסייעו בהתירי עגונות על סמך פאטאגראפיעס (מן הסתם צילומי פאספאָרטס היו) הפרימיטיבים של אותם הימים. לדוגמא: בשו"ת בית יצחק לאיהעל⁵⁸ ואחרת⁵⁹ לקיטוב, שו"ת מהר"ש⁶⁰ לר' מאיר אריק, שו"ת מהרש"ם⁶¹ לווישניצא, ואחרת⁶² לקאָזלוב, שו"ת חבצלת השרון⁶³ לבעלזא, שו"ת עין יצחק⁶⁴ ללונדון, שו"ת לבושי מרדכי⁶⁵ לר' שמואל ענגל. ובטח ישנם עוד תשובות כאלה מעוד פוסקים אשר דרכו בעקבותיהם.

וכי יהא איסור יחוד (ואפילו לפי ההנחה הרווחת שאיסורו מן התורה, וכידוע שדבר זה עדיין שנוי במחלוקת הראשונים⁶⁶) חמור מהתרת אשת איש לעלמא? ועל אחת כמה וכמה למכשירי הווידיאו האידנא הקולטות אף תנועות הגוף, וכמה מהן הקולטות גם קולות המדברים והנשימות, והמשוכללים אלפי מונים מצילומים היציבים והדוממים שבתקופת ראשית יצירת הפאטאגראפיע⁶⁷.

58 אבהע"ז ח"א ספ"ה.

59 שם ספ"ז.

60 ח"ג ס"א.

61 ח"ג סקצ"ב.

62 שם סנ"ו.

63 אבהע"ז סנ"ד.

64 ח"א אבהע"ז סל"א.

65 אבהע"ז ס"ה.

66 ראה ב"ש ובאה"ט ריש סכ"ב.

67 חכמת הצילום הומצאה בשלבים בשנות תקפ"ו-תקצ"ג.

68 "זוסיא אנשים כשרים הם", הרמ"א בהגה אבהע"ז סכ"ב ס"ה.